

ANA KENTLERİMİZİN SOSYALİZASYONUNDA BELEDİYE SAĞLIK HİZMETLERİ

Dr. M. Nuri Sarmaşık*
Dr. Yürük İyriboz**
Dr. Mehmet Tokgöz***

Belediyeler 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı yasa gereğince çalışmalarını yürütmektedirler (1). Belediyeler yasasının 15, 16, 17, 18 19. maddeleri sağlıkla ilgili görevleri içermektedir. Amacımız: 1) Belediyelerin bugünkü durumda yasaların kendine verdiği görevleri ne ölçüde yerine getirebildiğini saptamak. 2) Aynı görevlerin diğer örgütlerin de çalışma alanı içinde olup olmadığını araştırmak. 3) Meclisten geçirilmeye çalışılan yeni belediyeler yasasına uygulanabilme niteliğinde olmayan maddelerin konulmamasını önermek. 4) Küçük yerleşim yerlerindeki sağlık ocağı tabiplerinin yürüttüğü belediye sağlık hizmetlerinin büyük kentlerde uygulanıp uygulanamayacağı konusunu araştırmak.

1 - 24 Kasım 1978 tarihleri arasında İzmir Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü ve ona bağlı kuruluşlarına gidilerek çalışmaları izlenmiştir. Rutin olarak yaptıkları çalışmalar ve kayıtları tespit edilmiştir. Pratik uygulamanın sonuçları çıkarılarak değerlendirilmiştir.

Belediye Hizmetleri: Belediyeler; «..... beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin, ...» etmek üzere temizlik, fiat kontrolü, salgın hastalıklar ölümlerin tesbiti, gömülmesi, esnafın denetlenmesi, imalat yerlerinin kontrol ve denetimi gibi görevleri yüklenmişlerdir. Ayrıca beldenin sağlıklı ve düzenli yerleşimi kanalizasyon, su, vs. gibi zorunlu gereksinmelerini gidermek, yoksul ve kimsesizleri sosyal açıdan korumak ve buraya almamız olanağı olmayan bir çok işi yapmakla da görevlendirilmiştir.

Belediyenin mıntıka (Bölge) tabiplikleri vasıtasıyla yaptığı en belirgin görevleri sıralanacak olursa;

1 — Ölüm raporlarının verilmesi ile ilgili işler,

2 — Esnafın dükkân ve iş yerlerinde çalışan işçilerin sağlık kontrollerinin yapılması ve yürütülmesi,

(*) E. Ü. Tıp Fak. Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı Kürsü Asistanı.

(**) E. Ü. Tıp Fak. Toplum Sağlığı Enstitüsü Doçenti.

(***) E. Ü. Tıp Fak. Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı Kürsü Profesörü.

3 — Gıda kontrolleri yapmak. Gıdaların fiyat ve sağlık açısından denetimi.

Izmir Belediyesi'nin sağlık işleri müdürlüğüne bağlı olarak görev yapan yedi bölge tabipliği bulunmaktadır. Yedi hekimden üçü tam günü kabul etmediğinden günde belirli birkaç saat görev yerine uğramakta geri kalan zamanda ek görevi bulunan yerlerde ve muayenehanelerinde çalışmaktadır. Hekimin bulunmadığı zamanlarda ölüm raporu almaya gelen vatandaşların işlerinin görülmesi için rapor oradaki kâtipler tarafından düzenlenmektedir. Hekim daha önceden matbu raporların altını imzaladığı için bir sorun çıkmamaktadır. Devlet istatistik enstitüsüne giden raporların hekim imzasını buldursa dahi hekimler tarafından düzenlenmemiş olması bir olgudur. Ayrıca kâtiplerin «Vilad - ı-Zafiyet» gibi nedene bağliyerek gönderdikleri ölüm raporunun hangi ölüm grubunda değerlendirildiği araştırmaya değer.

Ülkemizdeki sağlık durumunun tesbiti ve gelişiminin saptanmasında kullandığımız tıbbi istatistiklerin İzmir gibi 620 kişiye 1 hekim düşen (10) bölgemizde dahi bu şekilde hazırlanması düşündürücüdür.

Ölüm sebepleri ile ilgili olarak yapılacak ciddi bir araştırma bazı gerçekleri daha iyi ortaya çıkaracaktır.

Esnafın denetimi : 1580 sayılı yasanın 15. maddesinin 8. fıkkında «Mürebbiye, sütnine, hizmetçi, aşçı, çamaşırcı, uşak, hamal, şoför, arabacı, kayıkçı, berber, gıda satıcıları, süthanede çalışanlar, süt satanlar ve halk ile temas eden hizmet erbabı işçilerin sihi ve fenni muayenelerini yaptırmak ehliyet ve sihat vesikaları olanların işlemlerine izin vermek ve bunları daıma tescil ederek müsecjel olanları men etmek» görevi belediye tabipliklerine verilmiştir.

Izmir'de 1978 Aralık ayında yaptığımız tesbitlere göre belediye tabipliklerindeki kayıtlı esnafın sayısı aşağıdaki gibidir. (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8).

Basmane	350
Bayraklı	569
Karşıyaka	796
Kemeraltı	502
Alsancak	151
Eşrefpaşa	544
Tepecik	744

Toplam	3656
--------	------

Görüldüğü gibi bu rakam çok düşüktür. Sağlık kartesi çıkarması gereken kimselerin bir kısmının Bağ-Kur'a, bir kısmının da Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olması gerektiği halde, kayıt işlemlerinin yeterli olmaması özellikle işçilerin büyük bir çoğunluğunun sigortasız çalışması nedeniyle gerçek rakamlar elde edilmedi. Fakat bu rakamın 70 binin üzerinde olduğu söylenmektedir. Kayıtların ne derece sağlıklı olduğunu göstermek için bir iki örnek verecek olursak: Alsancak Bölgesi'nde tabipliğe kayıtlı çalışanların sayısı 151'dir. Büyük Efes Oteli'ndeki çalışanların sayısı 440'tır (9). Tüm bölgedeki çalışanların 5000'in üzerinde olduğu ifade edilmektedir. Bu verilere göre Alsancak Belediye bölgesindeki çalışan 35-40 kişiden yalnız biri kaydedilmiştir.

En iyimser yaklaşımla İzmir'de kaydedilmesi gereken her 20 kişiden ancak 1 tanesi kaydedilmiş ve yasaca zorunlu kılınan sağlık kartesi verilmiştir.

Diğer taraftan yılda 4 kere tasdik edilmesi gereken sağlık kartelerinin yılda bir defa bile tasdik edilmediği hatta bir çoğunun yıllardan beri görülmediği bir gerçektir.

Bugün yasanın zorunlu kıldığı işlemleri yaptırmayanlara verilebilecek en yüksek ceza 50 TL.'dir. 1930 yıllarında bir anlam ifade eden bu rakam bugünün koşullarında ceza olma niteliğini yitirmiştir. Öyle ki sağlık kartesinin çıkarılması veya tasdiki için harcanacak zaman ve paranın değeri 50 liranın birkaç katı olmaktadır.

Bu nedenle yasal olan işlemi yaptırmaktansa esnaf ceza vermeyi yeğlemektedir. Belediye de en azından seçimlerle halka bağlı olduğundan mümkün olduğu kadar ceza yazma yoluna gitmemektedir. Sonuç olarak belediye tabipliklerinin esnafı sağlık açısından denetleme işlemi yürümemektedir.

Belediye tabiplikleri zabıta ekipleri ile beraber gıda örnekleri alarak kontrol etmekte ve ettirmektedir. Aynı görevi sağlık müdürlüğüne bağlı çevre sağlığı ekipleri de yürütmektedir. Aynı görevin iki ayrı örgüt tarafından yapılması bazı aksaklıklara neden olmaktadır. Ve görevin tek elde toplanmasının birçok yararı olacaktır.

Belediye tabipleri kendilerine başvuran kimseleri ücretsiz muayene etmek durumundadır. Bugün bazı resmi hastaların reçetelerini repete etmeleri dışında hasta muayenesi hizmetleri yürümemektedir. Belediye tabiplikleri koruyucu ve tedavi edici işlevlerini yitirmişlerdir.

Belediye tabipliklerinin aksayan ve eksik yönlerini düzeltmek olası mı? Kadroların takviyesi ile bu sağlanabilir mi? Bunlara cevap

aramadan önce S.S.Y. Bakanlığının 1979 yılından itibaren üç büyük kentte de uygulamasına karar verdiği sosyalizasyon açısından durumu değerlendirelim.

Sosyalizasyon bölgesindeki hekim belediye hekimliği görevini de yürütmektedir. Böylece İzmir'deki hizmetler 7 bölgeden değil bir sağlık ocağına 5-10 bir nüfus düşeceğine göre en az 50 odaktan yürütülecektir. Vatandaş her türlü sağlık hizmeti gibi bunu da tek merkezden yani ocaktan giderecektir. Veriler tek elde toplanacak kontroller ekip hizmeti anlayışıyla daha kolay ve rahat yürütülecektir. Bu ekibe belediye de zabıtası ile katılacaktır.

Bir taraftan eleman ve zaman tasarrufu yapılırken hizmet de daha verimli hale getirilebilecektir.

Sonuçlar :

1. Yeni çıkarılmakta olan belediyeler yasınının sağlıkla ilgili maddeleri günün şartlarına uygun olarak çıkarılmalıdır. Uygulanması olanaksız işlemler yasada yer almamalıdır.
2. Sağlık müdürlüğüne ve belediyeye bağlı ekiplerin aynı görevi yapmaları ikilemine ve görev karmaşasına son verilmelidir.
3. Kentlerimize getirilen sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonuna belediye hizmetleri de entegre edilmelidir. Hem iş gücü israfının önlenmesi hem de daha verimli ve daha bilimsel çalışma için bu zorunludur.

KAYNAKLAR

1. 1580 sayılı belediyeler yası R. G. 14 Nisan 1930 ve ilgili eklerle değişiklikler.
2. Basmane mıntika tabipliği esnaf kayıt defteri Aralık 1978.
3. Bakraklı » » » » » » »
4. Karşıyaka » » » » » » »
5. Kemeraltı » » » » » » »
6. Alsancak » » » » » » »
7. Eşrefpaşa » » » » » » »
8. Tepecik » » » » » » »
9. Büyük Efes Oteli sigortalı işçiler sayısı Aralık 1978 otel kayıtları.
10. D.İ.E. yayınları 1965.